

PSIHOLOĢISKĀS PALĪDZĪBAS SNIEDZĒJU PROFESIONĀLĀS IDENTITĀTES APTAUJA: ATTĪSTĪBA UN VALIDĒŠANA

Professional Identity Questionnaire for Psychological Help Providers: Development and Validation

Elīna Akmane

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Kristīne Mārtinsone

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Zane Krieķe

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Viktorija Perepjolkina

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Agnese Drunka

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Agnese Kolmane

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Abstract. *The aim of this research was to develop multiscale questionnaire of professional identity (PI) and to test its psychometric properties. This research was conducted in 3 phases. During the first phase a scoping review, a focus group discussion, and a rapid literature review were conducted to identify the criteria of PI. Survey items were constructed and assessed in the second phase. The data were collected, and the psychometric properties were examined in the third phase. The survey was completed by 239 psychological help providers in Latvia (psychiatrists (n = 13), nurses (n = 37), psychotherapists (n = 8), art therapists (n = 45), psychologists (n = 55), psychotherapy specialists (n = 28) and social workers (n = 53)) aged between 22 and 80 years (M = 45.8; SD = 10.6) of which 95% women (n = 227) and 5% men (n = 12). As a result, 8 factors structure was confirmed (k = 38). Overall, it can be concluded that the survey examines a unified phenomenon, and the items are internally consistent on all scales ($\alpha = .715 - .873$). The development of this questionnaire is an important step towards the research of PI.*

Keywords: *professional identity, psychological help, psychological help providers.*

Ievads

Introduction

Spēcīga un dinamiska profesionālā identitāte (PI) ne tikai rezultējas ar personisku, sociālu un profesionālu piepildījumu, bet ir arī saistīta ar profesijas attīstību un ilgtspēju (Spurgeon, 2012). PI veidošanās ietver personības īpašību, vērtību, pieredzes, sociālās mijiedarbības aspektu un profesijas vērtību un normu integrāciju (Skorikov et al., 2011; Vignoles et al., 2011). PI teorijas un mērīšanas instrumentu izpēte parāda, cik fragmentēti ir pētījumi par PI konstrukta mērīšanu psiholoģiskās palīdzības sniedzējiem (Akmane et al., 2020). Tie lielākoties ietver PI aspektu definēšanu un mērīšanu, bet neaptver visu konstruktus. Tāpēc ir nozīmīgi izveidot visaptverošu instrumentu PI mērīšanai psiholoģiskās palīdzības sniedzējiem. Ir svarīgi izpētīt, kādi ir psiholoģiskās palīdzības sniedzēju PI raksturojumi (Spurgeon, 2012; Woo et al., 2015), lai labāk izprastu psiholoģiskās palīdzības sniedzēju profesionālās robežas.

Pētījuma mērķis bija izveidot daudzpusīgu PI aptauju psiholoģiskās palīdzības sniedzējiem un pārbaudīt tās psihometriskos rādītājus.

PI pētnieki 2020.gadā veica sagatavošanās darbu psiholoģiskās palīdzības sniedzēju PI aptaujas izveidei. Lai identificētu psiholoģiskās palīdzības sniedzēju PI veidojošos kritērijus, tika veikts ātrais literatūras pārskats par psiholoģiskās palīdzības sniedzēju PI mērīšanas instrumentiem (Akmane et al., 2020), darbības jomas pārskats par mākslas terapeita PI (Drunka, 2021) un fokusgrupas diskusija par mākslas terapeita PI veidošanos (Kolmane, 2021). Ātrajā literatūras pārskatā, tāpat kā darbības jomas pārskatā un fokusgrupas diskusijā tika identificētas PI veidojošas satura vienības. Balstoties uz identificētajām satura vienībām, pētnieku grupa veidoja pantus visaptverošai aptaujai psiholoģiskās palīdzības sniedzēju PI mērīšanai. Tika izveidota "Psiholoģiskās palīdzības sniedzēju profesionālās identitātes aptauja" sākotnējā versija (PPS PI V1), kurā tika izdalītas 12 skalas: "Profesionālais pašvērtējums un pašefektivitāte"; "Profesionālā pašrefleksija"; "Praktizēšana profesijā"; "Personības īpašības, vērtības un iekšējie motīvi"; "Profesionālā attīstība un pilnveide"; "Profesionālā izdegšana un saistību pārvērtēšana"; "Savstarpējās profesionālās attiecības"; "Iesaistīšanās uzvedība"; "Zināšanas par profesiju"; "Piederības izjūta"; "Profesijas ilgtspēja"; "Apmierinātība ar darbu".

Metode

Method

Pētījumā piedalījās $N = 239$ psiholoģiskās palīdzības sniedzēji (psihiatri ($n = 13$), garīgās veselības aprūpes māsas ($n = 34$), ārsti psihoterapeiti ($n = 8$), mākslas terapeiti ($n = 45$), psihologi ($n = 55$), psihoterapijas speciālisti ($n = 28$))

un sociālie darbinieki ($n = 53$), citi speciālisti ($n = 3$)) vecumā no 22 līdz 80 gadiem ($M = 45.8$; $SD = 10.6$), no tiem 95% sievietes ($n = 227$) un 5% vīrieši ($n = 12$).

Datu ievākšanai tika izmantota “Psiholoģiskās palīdzības sniedzēju profesionālās identitātes aptauja” sākotnējā versija (PPS PI V1). Aptaujas 12 skalas ietvēra 91 pantu. 90 apgalvojumi respondentiem bija jānovērtē izmantojot Likerta skalu, kur piedāvātie atbilžu varianti bija no 1 - „nepiekrītu” līdz 5 - „piekrītu”. Viens papildus apgalvojums “Man ir bijusi vēlme pamest vai mainīt savu profesiju”, respondentiem bija jānovērtē apstiprinoši vai noliedzoši (Jā/Nē). Papildus aptaujā tika iekļauta sociāli demogrāfisko datu daļa, kas sastāvēja no 12 jautājumiem par respondentu vispārīgu informāciju (dzimumu, vecumu, dzīvesvieta), izglītību, nodarbinātību, profesionālo pieredzi u.c.

Aptauja izsūtīta elektroniskā formātā 2020.gada novembrī psiholoģiskās palīdzības sniedzēju profesionālajām organizācijām, kas nosūtīja aptaujas elektronisko saiti saviem biedriem. Dalībnieki tika informēti par aptaujas autoriem, mērķi, struktūru un aizpildīšanai nepieciešamo laiku, kā arī to, ka dalība pētījumā ir brīvprātīga, anonīma un datu apstrādē tiks ievērota konfidencialitāte. Izpildot un iesniedzot aptauju, dalībnieki apliecināja piekrišanu dalībai pētījumā.

Rezultāti

Results

Kaizera–Maiera–Olkena izlases adekvātuma mērs ($KMO = .845$) un Bārtletatesta (*Bartlett's Test*) (Bārtleta tests $p < .001$) rezultāti liecina, ka pastāv faktoru struktūra un izpētošo faktoranalīzi atļauts izmantot. Faktoruanalīzes (*Eigenvaluebased*) rezultātā ar Varimaksa rotāciju identificētas 22 skalas (izskaidro 61,6 % dispersiju). Veicot atkārtotu Faktoru analīzi (*Fixed number of factors*), izveidotas 12 skalas (izskaidro 50% dispersiju), kas daļēji atbilst sākotnējam skalu sadalījumam. Izvērtējot faktoru struktūru, tika apskatīts, vai visi apgalvojumi pirms rotācijas sniedz ieguldījumu vienā faktorā (faktoru sviri virs .4), tādējādiraksturojotvienukopīgulatentopazīmiprofesionāloidentitāti. Tika novērtēts, vai pēc rotācijas dispersijas daļas katram faktoram ir virs 5%. Papildus saturiski izvērtēti un izslēgti apgalvojumi, kuru faktoru sviri nevienā faktorā pēc rotācijas nebija lielāki par .40.

Aprēķinot korelācijas koeficientu starp apgalvojumiem, tika noskaidrots, ka pastāv augsta korelācija (lielāks par .80) starp apgalvojumiem: “F3 / Es redzu ieguvumus savā profesionālajā attīstībā no dalības supervīzijās” un “C5 / Supervīzijas palīdz man izzināt sevi kā profesionāli”; ”I6 / Citi profesionāli (multidisciplinārās komandas locekļi, kolēģi u.c.) mani atzīst kā profesionāli savā jomā”, un “I7 / Citi profesionāli (multidisciplinārās komandas locekļi, kolēģi u.c.)

mani uztver kā līdzvērtīgu”. Izvērtējot saturiski un izvērtējot pēc faktoru svara lieluma, tika iekļauti apgalvojumi: F3 un I6.

Rezultātā, balstoties uz izpētošās faktoru analīzes rezultātiem, izveidojās astoņi faktori, kas ietvēra 38 apgalvojumus (skat. 1. tabulu): F1 sastāv no 9 apgalvojumiem (faktoru svari .760 - .440); F2 sastāv no 7 apgalvojumiem (faktoru svari .778 – .414); F3 sastāv no 3 apgalvojumiem (faktoru svari .897 - .625); F4 sastāv no 5 apgalvojumiem (faktoru svari .588 - .423); F5 sastāv no 4 apgalvojumiem (faktoru svari .757 - .497); F6 sastāv no 3 apgalvojumiem (faktoru svari .860 - .640); F7 sastāv no 4 apgalvojumiem (faktoru svari .757 - .458); F8 sastāv no 3 apgalvojumiem (faktoru svari .671 - .542) Faktori izskaidro 54,581% no dispersijas. Pamatojoties uz iegūtajiem rezultātiem tika izveidota “Psiholoģiskās palīdzības sniedzēju profesionālās identitātes aptauja” gala versija (PPS PI V2).

1. tabula. Komponentu analīzes rezultāti ar Varimaksa rotāciju pēc faktoru satura izvērtēšanas

Table 1 Results of Component Analysis with Varimax Rotation After Evaluation of Factor Content

<i>Aptaujas panti</i>	<i>Faktoru svari</i>								
	<i>Pirms rotācijas</i>	<i>F1</i>	<i>F2</i>	<i>F3</i>	<i>F4</i>	<i>F5</i>	<i>F6</i>	<i>F7</i>	<i>F8</i>
B8 / Es izjūtu gandarījumu, strādājot savā profesijā	.70	.76	.15	.17	.15	.04	.04	.09	.28
B5 / Esmu motivēts strādāt savā profesijā	.59	.73	.25	.04	.13	.10	.09	.03	-.03
B1 / Esmu apmierināts ar savu darbu profesijā	.56	.65	.02	.15	-.06	.27	.12	.09	.12
B7 / Es jūtos lepns, strādājot savā profesijā	.70	.65	.16	.17	.20	.01	.04	.11	.42
B9 / Man patīk būt par savas profesijas pārstāvi	.71	.60	.15	.30	.13	.12	.05	.03	.45
B4 / Es esmu apmierināts ar darba apstākļiem	.41	.58	.08	.07	.02	.10	.07	-.03	-.08
G9 / Dažkārt domāju, ka citas profesijas izvēle man ļautu dzīvot veiksmīgāk	.50	-.51	-.12	-.05	-.10	-.09	-.06	-.12	-.19
A1 / Es redzu dinamiku savā profesionālajā izaugsmē darbā ar klientu vai pacientu	.51	.47	.43	.04	-.02	.20	.13	.12	-.12
K5 / Man ir iespēja darbā realizēt savas profesijas darbības pamatprincipus	.61	.44	.16	.12	.36	.22	.10	.16	.04

F3 / Es redzu ieguvumus savā profesionālajā attīstībā no dalības supervīzijās	.52	.15	.78	.10	.12	-.04	.02	.10	.18
F4 / Es piedalos supervīzijās kā dalībnieks	.40	.05	.63	.02	.26	-.02	.11	.02	.08
F6 / Es piedzīvoju profesionālo izaugsmi līdz ar klientu vai pacientu	.57	.36	.48	.13	.15	.14	.12	.12	.00
C2 / Es izmantoju kolēģu sniegto atgriezenisko saiti pašrefleksijas nolūkos	.51	.29	.43	.13	-.04	.11	.16	.19	.12
F5 / Es profesionāli pilnveidojos personīgajā psihoterapijā	.46	.31	.43	-.05	.19	.05	-.05	.13	.14
C4 / Es gūstu vērtīgas atziņas par sevi profesijā, komunicējot ar savas jomas profesionāļiem	.48	.13	.42	.33	.02	.10	.01	.13	.22
C6 / Domāšana par sevi profesijā man palīdz labāk saprast, kāds es esmu kā profesionālis	.58	.26	.41	.33	.23	.05	.07	.14	.20
M2 / Man ir svarīga manas profesijas nākotne	.55	.15	.06	.90	.10	.05	.09	.19	.08
M3 / Man ir svarīgi, ka mana profesija ir ilgtspējīga	.53	.20	.09	.66	.18	.12	.04	.10	.11
M1 / Man ir svarīga manas profesijas attīstība	.57	.17	.15	.63	.23	.05	.11	.22	.07
K8 / Es spēju izskaidrot nezinātajam unikālo manā profesijā, kas atšķir to no citām līdzīgām	.51	.11	.12	.19	.59	.09	.17	.14	.08
K7 / Es izprotu līdzības un atšķirības starp savu profesiju un citām palīdzošām profesijām	.45	.09	.07	.09	.55	.15	.09	.19	.09
K6 / Esmu iepazinies ar profesionālo literatūru savā profesijā	.43	.10	.13	.09	.51	.17	.12	.10	.02
K10 / Es pārzinu ētikas vadlīnijas savā profesijā	.48	.06	.12	.15	.48	.14	.22	.22	.05
K11 / Es zinu, kur vērsties gadījumā, ja rastos jautājumi par profesionālo ētiku	.52	.08	.24	.06	.42	.07	.21	.25	.21

Akmane et al., 2021. Psiholoģiskās palīdzības sniedzēju profesionālās identitātes aptauja: attīstība un validēšana

A4 / Es esmu pārliecināts par savām profesionālajām prasmēm	.51	.17	-.01	.00	.14	.76	.09	.21	.18
A3 / Es esmu pārliecināts par savām profesionālajām spējām	.56	.26	.01	.03	.17	.74	.08	.15	.20
D1 / Kā profesionālis es esmu atradis savu individuālo pieeju darbam	.47	.11	.05	.14	.28	.62	.12	.09	.03
A2 / Es veiksmīgi sevi pozicionēju savā profesionālās darbības jomā	.63	.32	.23	.19	.13	.50	.25	.15	.04
I5 / Multidisciplinārās komandas profesionāļi mani pieņem kā profesionālās komandas locekli	.53	.17	.07	.05	.23	.06	.86	.09	.10
I6 / Citi profesionāļi mani atzīst kā profesionāli savā jomā	.55	.12	.18	.02	.27	.25	.73	.11	.06
L6 / Izjūtu piederību multidisciplinārai komandai	.47	.10	.02	.14	.16	.10	.64	.16	.17
J8 / Es sekoju progresam savā profesijā	.55	.12	.14	.18	.15	.16	.11	.76	.03
J9 / Es interesējos par notiekošo savā profesijā	.48	.08	.10	.18	.12	.16	.07	.62	.14
J5 / Es iesaistos diskusijās par atšķirībām lomās manā un citās psiholoģiskās palīdzības profesijās	.41	.02	.14	.01	.20	.07	.08	.56	.04
J10 / Es izglītoju sabiedrību par savu profesiju	.44	.09	.05	.19	.24	.09	.10	.46	.09
L3 / Jūtos piederīgs profesionāļu saimei savā profesijā	.59	.16	.28	.08	.04	.22	.13	.16	.67
L4 / Spēju pozitīvi identificēties ar savas profesijas pārstāvjiem	.60	.14	.18	.11	.15	.19	.24	.15	.67
L1 / Pricājos piederēt savai profesijai	.73	.49	.15	.32	.23	.10	.08	.02	.54
Īpašvērtība pēc rotācijas % no dispersijas		11.7	7.2	6.5	6.2	6.1	5.7	5.6	5.5

Piezīme. N=239. Treknrakstā katra apgalvojuma faktora svars (sakārtots no augstākā uz zemāko) konkrētajā skalā faktori izgūti ar galveno komponentu metodi, piemērojot varimaksa rotāciju. F1 = "Apmierinātība ar darbu"; F2 = "Profesionālā attīstība un pilnveide"; F3 = "Profesijas ilgtspēja"; F4 = "Zināšanas par profesiju"; F5 = "Profesionālais pašvērtējums un pašefektivitāte"; F6 = "Savstarpējās profesionālās saticības"; F7 = "Iesaistīšanās uzvedība"; F8 = "Piederības izjūta".

Tālāk tika pārbaudīti skalu Kronbaha alfa (α) rādītāji. Kā redzams 2. tabulā, Kronbaha alfa ir robežās no .72 līdz .87 un liecina par labu līdz ļoti labu iekšējo saskaņotību visos astoņos faktoros.

2. tabula. *Uzticamības indekss*
Table 2 *Reliability Index*

Aptaujas skalas	Pantu skaits	Likerta skala	Kronbaha α
F1/Apmierinātība ar darbu	9	[1-5]	.87
F2/Profesionālā attīstība un pilnveide	7	[1-5]	.79
F3/Profesijas ilgtspēja	3	[1-5]	.84
F4/Zināšanas par profesiju	5	[1-5]	.74
F5/Profesionālais pašvērtējums un pašefektivitāte	4	[1-5]	.83
F6/Savstarpējās profesionālās attiecības	3	[1-5]	.85
F7/Iesaistīšanās uzvedība	4	[1-5]	.72
F8/Piederības izjūta	3	[1-5]	.82

Piezīme. $N=239$.

Tika aprēķināti arī pantu reakcijas un diskriminācijas indeksi katrā skalā (skat. 3. tabulu). Psiholoģiskās palīdzības sniedzēju profesionālās identitātes mērīšanas aptaujas apgalvojumi tika novērtēti vērtībās no 1 līdz 5, kas nosaka optimālo reakcijas indeksu intervālā no 1.4 līdz 4.2 (Raščevska, 2005).

3. tabula. *PPS PI V2 aptaujas skalu pantu diskriminācijas un reakcijas indeksi*
Table 3 *PPS PI V2 Discrimination and Response Indices of Survey Scale Articles*

Skalas un panti	M	Diskr.
<i>Skalas "Apmierinātība ar darbu" panti</i>		
Es izjūtu gandarījumu, strādājot savā profesijā	4.43	.79
Es jūtos lepns, strādājot savā profesijā	4.39	.70
Esmu motivēts strādāt savā profesijā	4.29	.73
Esmu apmierināts ar savu darbu profesijā	4.31	.64
Es esmu apmierināts ar darba apstākļiem	3.97	.60
Man patīk būt par savas profesijas pārstāvi	4.64	.68
Es redzu dinamiku savā profesionālajā izaugsmē darbā ar klientu vai pacientu	4.37	.53
Man ir iespēja darbā realizēt savas profesijas darbības pamatprincipus	4.46	.49
Dažkārt domāju, ka citas profesijas izvēle man ļautu dzīvot veiksmīgāk	3.68	.58
<i>Skalas "Profesionālā attīstība un pilnveide" panti</i>		
Es redzu ieguvumus savā profesionālajā attīstībā no dalības supervīzijās	4.15	.69
Es piedalos supervīzijās kā dalībnieks	4.28	.53

Es profesionāli pilnveidojos personīgajā psihoterapijā	3.41	.49
Es piedzīvoju profesionālo izaugsmi līdz ar klientu vai pacientu	4.19	.59
Es izmantoju kolēģu sniegto atgriezenisko saiti pašrefleksijas nolūkos	4.19	.48
Es gūstu vērtīgas atziņas par sevi profesijā, komunicējot ar savas jomas profesionāļiem	4.53	.47
Domāšana par sevi profesijā man palīdz labāk saprast, kāds es esmu kā profesionālis	4.31	.54
<i>Skalas "Profesijas ilgtspēja" panti</i>		
Man ir svarīga manas profesijas attīstība	4.77	.67
Man ir svarīga manas profesijas nākotne	4.78	.80
Man ir svarīgi, ka mana profesija ir ilgtspējīga (spējīga pastāvēt un attīstīties)	4.82	.66
<i>Skalas "Zināšanas par profesiju" panti</i>		
Esmu iepazinies ar profesionālo literatūru savā profesijā	4.49	.45
Es izprotu līdzības un atšķirības starp savu profesiju un citām palīdzošām profesijām	4.59	.54
Es spēju izskaidrot nezinātajam unikālo manā profesijā, kas atšķir to no citām līdzīgām	4.46	.56
Es pārzinu ētikas vadlīnijas savā profesijā	4.68	.57
Es zinu, kur vērsties gadījumā, ja rastos jautājumi par profesionālo ētiku	4.46	.48
<i>Skalas "Profesionālais pašvērtējums un pašefektivitāte" panti</i>		
Es veiksmīgi sevi pozicionēju savā profesionālās darbības jomā	4.18	.58
Es esmu pārliecināts par savām profesionālajām spējām	4.23	.73
Es esmu pārliecināts par savām profesionālajām prasmēm	4.20	.71
Kā profesionālis es esmu atradis savu individuālo pieeju darbam	4.28	.63
<i>Skalas "Savstarpējās profesionālās attiecības" panti</i>		
Multidisciplinārās komandas profesionāļi mani pieņem kā profesionālās komandas locekli	4.20	.81
Citi profesionāļi mani atzīst kā profesionāli savā jomā	4.26	.72
Izjūtu piederību multidisciplinārai komandai	4.07	.65
<i>Skalas "Iesaistīšanās uzvedība" panti</i>		
Es sekoju progresam savā profesijā	4.39	.60
Es interesējos par notiekošo savā profesijā	4.65	.53
Es izglītoju sabiedrību par savu profesiju	3.93	.53
Es iesaistos diskusijās par atšķirībām lomās manā un citās psiholoģiskās palīdzības profesijās	3.31	.56
<i>Skalas "Piederības izjūta" panti</i>		
Priecājos piederēt savai profesijai	4.61	.74
Jūtos piederīgs profesionāļu saimei savā profesijā	4.41	.69
Spēju pozitīvi identificēties ar savas profesijas pārstāvjiem	4.49	.56

Piezīmes. N=239. Treknrakstā iezīmēti apgalvojumi, kuri neatbilst pieņemtajām diskriminācijas un reakcijas indeksa robežām. Reakcijas indeksa robežas (M) = (no 1,2 līdz 4,2), diskriminācijas indeksa pieņemamās robežas (no .2 līdz .8).

Reakcijas indekss lielākajā daļā aptaujas pantu ir paaugstināts, kas norāda, ka respondenti atbild uz pantiem lielākoties ar augstiem novērtējumiem (4 – “drīzāk piekrītu”; 5 – “piekrītu”), bet nav neviena panta, uz kuru visi respondenti būtu atbildējuši ar visaugstāko (5) vai pretēji - viszemāko (1) novērtējumu, tādējādi neviens pants netika sākotnēji izņemts no aptaujas šī iemesla dēļ. Seši panti, kuru reakcijas indekss vērtējams kā ļoti augsts ($M > 4.5$), tika izvērtēti un, novērtējot to saturisko nozīmību, tika iekļauti izveidotajā aptaujā, pamatojoties uz pantu un izlases mijiedarbības specifiku, kas raksturojas ar savas jomas profesionāļiem, kas ir atbildīgi un motivēti attīstīt profesiju. Reakcijas indeksa vidējā vērtība piecās sakalās atrodas robežās no 1.4 līdz 4.2, bet trīs skalās "Profesijas ilgtspēja" ($M = 4.79$); "Zināšanas par profesiju" ($M = 4.54$); "Piederībasizjūta" ($M = 4.50$), respondentiem vērojama tendence likt augstākus vērtējumus. Apgalvojumi, kuru reakcijas indekss vērtējams kā ļoti augsts ($M > 4.5$) ir: "M3 / Man ir svarīgi, ka mana profesija ir ilgtspējīga"; "M2 / Man ir svarīga manas profesijas nākotne"; "M1 / Man ir svarīga manas profesijas attīstība"; "B9 / Man patīk būt par savas profesijas pārstāvi"; "J9 / Es interesējos par notiekošo savā profesijā"; "K10 / Es pārzinu ētikas vadlīnijas savā profesijā"; "L1 / Priecājos piederēt savai profesijai;" "C4 / Es gūstu vērtīgas atziņas par sevi profesijā, komunicējot ar savas jomas profesionāļiem"; "K7 / Es izprotu līdzības un atšķirības starp savu profesiju un citām palīdzošām profesijām" (skat. 3. tabulu). Var novērot, ka daļai no iekļautajiem pantiem pastāv sakarība starp respondentu vērtējumu un darba stāžu (Chi-square test, $\chi^2 < .05$), piemēram, pantiem: "A3 / Es esmu pārliecināts par savām profesionālajām spējām" ($M = 4.20$); "D1 / Kā profesionālis es esmu atradis savu individuālo pieeju darbam" ($M = 4.28$); "B9 / Man patīk būt par savas profesijas pārstāvi" ($M = 4.64$); "I6 / Citi profesionāļi (multidisciplinārās komandas locekļi, kolēģi u.c.) mani atzīst kā profesionāli savā jomā" ($M = 4.26$); "A4 / Es esmu pārliecināts par savām profesionālajām prasmēm" ($M = 4.20$); "M2 / Man ir svarīga manas profesijas nākotne" ($M = 4.78$).

Diskriminācijas indeksi kopumā atbilst zinātnē pieņemtiem psihometrikas rādītājiem un atrodas pieņemtajās robežās (.2 - .8). Izņēmums ir divi apgalvojumi (skalās: "Profesijas ilgtspēja" un "Savstarpējās profesionālās attiecības): "M2 / Man ir svarīga manas profesijas nākotne" (.802); "I5 / Multidisciplinārās komandas profesionāļi mani pieņem kā profesionālās komandas locekli" (.805) (skat. 3. tabulu).

Secinājumi *Conclusions*

Gala aptaujas versijā "Psiholoģiskās palīdzības sniedzēju profesionālās identitātes aptauja" (PPS PI V2) netika iekļauta aptaujas sākotnējā versijā

izveidotā skala “Profesionālā izdegšana un saistību pārvērtēšana,” jo tika izslēgti astoņi no deviņiem apgalvojumiem. Var secināt, ka profesionālā izdegšana nav PI raksturojošs kritērijs, bet gan ar to saistīts konstrukts. Pēc faktoru analīzes no izveidotās aptaujas tika izņemtas skalas: “Personības īpašības, vērtības un iekšējie motīvi” un “Praktizēšana profesijā”. Šīs skalas pēc faktoru rotācijas katra ietvēra pa diviem apgalvojumiem. Šie faktori izskaidroja mazāk kā 5% no dispersijas. Pēc faktoru rotācijas nebija identificējama izveidotā skala “Profesionālā pašrefleksija” - skalas panti veidoja kopīgu faktoru ar pantiem no skalas “Profesionālā attīstība un pilnveide”. Var secināt, ka profesionālā attīstība un pilnveide ietver arī tādu aspektu kā profesionālo pašrefleksiju. Tas saskan ar literatūrā aprakstīto, ka profesionālā pašrefleksija veicina indivīda kā savas jomas profesionāļa attīstību un pilnveidi (Vulcan, 2013).

Diskriminācijas indekss aptaujas pantiem katrā no tās skalām atbilst zinātnē pieņemtajiem rādītājiem, izņemot divus pantus, kam ir paaugstināti rādītāji. Iespējams, šie apgalvojumi ir visaptveroši vai līdzīgi pārējiem pantiem šajās skalās. Diskriminācijas indekss paaugstināts minimāli, tomēr izvērtēts pantu saturs un korelācija ar katru šo faktoru pantu atsevišķi, un šie panti tika iekļauti aptaujā. Reakcijas indekss lielākajā daļā aptaujas pantu ir paaugstināts. Pirmkārt, par to varētu liecināt ieinteresētība pētījumā par PI. Otrkārt, lielākā daļa respondentu ($n = 158$) (66%) ir sertificēti speciālisti, 61% no respondentiem ($n = 146$) bija ar darba stāžu virs deviņiem gadiem. Kronbaha alfa rādītāji visās skalās ir atbilstoši zinātnē pieņemtajam raksturojumam – skalas ir iekšēji saskaņotas un pēta vienotu pazīmi.

Pētījumam pastāv arī ierobežojumi, kā piemēram, nelielā izlase, nevienlīdzīgais respondentu sadalījums profesionālajās grupās, kā arī izlases specifika.

Nepieciešams turpināt aptaujas attīstību, lai nākotnē to pielietotu psiholoģiskās palīdzības sniedzēju PI raksturošanai un profesionālo robežu noteikšanai.

Summary

The aim of this research was to develop multiscale questionnaire of professional identity (PI) and to test its psychometric properties. The following research was conducted in 3 phases. During the first phase a scoping review, a focus group discussion with art therapists, and a rapid literature review were conducted to identify the criteria of PI. Survey items were constructed in line with the defined criteria in the second phase of the research, as well as the assessment of the constructed items was completed. The data were collected in the third phase, as well as the psychometric properties were examined. The survey was completed by 239 psychological help providers in Latvia. For this study the construct validity, the internal consistency of the scales, as well as the response and discrimination indexes were examined. As a result, 8 factors structure was confirmed. In general, it can be concluded that the survey examines a unified

phenomenon, and the items are internally consistent on all scales. Although the response indexes for six items are remarkably high, they are included in the questionnaire based on the item and the sample interlinkage specifics. Discrimination indexes generally meet the scientific requirements falling within the range from .45 to .81. The development of this questionnaire is an important step towards the research of PI, as there is no comprehensive instrument to measure this phenomenon.

Literatūras saraksts

References

- Akmane, E., Mārtinsons, K., & Kriēķe (2020). Instruments for measuring the professional identity of psychological help providers: Rapid literature review. *Education. Innovation. Diversity*, 1(1), 6–15. <https://doi.org/10.17770/eid2020.1.5335>
- Drunka, A. (2021). *Psiholoģiskās palīdzības sniedzēju profesionālās identitātes aptaujas izveides I. posms*. Maģistra darbs. Rīgas Stradiņa universitāte.
- Kolmane, A. (2021). *Mākslas terapeita kā psiholoģiskās palīdzēja profesionālās identitātes raksturojums un specifika Latvijā*. Maģistra darbs. Rīgas Stradiņa universitāte.
- Skorikov, V.B., & Vondarcek, F.W. (2011). Occupational identity. In S.J. Schwartz, K. Luyckx, V.L. Vignoles (Eds.), *Handbook of Identity Theory and Research*. New York, NY: Springer.
- Spurgeon, S. L. (2012). Counselor identity - A national imperative. *Journal of Professional Counseling, Practice, Theory, & Research*, 39(1), 3-16. <https://doi.org/10.1080/15566382.2012.12033878>
- Raševska, M (2005). *Psiholoģisko testu un aptauju konstruēšana un adaptācija*. Rīga: Raka.
- Vignoles, V.L., Schwartz, S.J., & Luyckx, K. (2011). Toward an integrative view of identity. In S.J. Schwartz, K. Luyckx, V.L. Vignoles (Eds.), *Handbook of Identity Theory and Research*. New York, NY: Springer.
- Vulcan, M. (2013). Crossing the somatic – semiotic divide: The troubled question of dance / movement therapists (DMTs) professional identity. *The Arts in Psychotherapy*, 40(1), 6-19. <http://dx.doi.org/10.1016/j.aip.2012.09.001>
- Woo, H. & Henfield, M. S. (2015). Professional identity scale in counselling (PISC): instrument development and validation. *Journal of Counselor Leadership and Advocacy*, 2, 93–112. <http://dx.doi.org/10.1080/2326716X.2015.1040557>